

O ĽUDSKÝCH PRÁVACH V OBDOBÍ VÝNIMOČNEJ SITUÁCIE

20. máj 2021, online konferencia

Azda neexistuje sféra spoločnosti, ktorú by v ostatných dvoch rokoch nezasiahla pandémia nového koronavírusu COVID-19. Výnimku nepredstavuje ani akademický diskurz, ktorý *volens-nolens* musí na túto nečakanú udalosť reagovať. Jednou z týchto reakcií bola aj konferencia *Ľudské práva v období výnimočnej situácie*, ktorá sa konala 20. mája 2021 online cez platformu ZOOM.

Kľúčovým podnetom pre zorganizovanie podujatia bola potreba odbornej reflexie zásahov do ľudských práv zo strany štátnej moci, ktoré celú pandémiu sprevádzajú. Tie jasne demonštrovali, že problematika ľudskoprávnej agendy je dôležitejšia ako kedykoľvek predtým. Zaoberajúc sa touto problematikou sa preto oprávnené pýtame: Čo je a čo nie je ľudské právo? Je možné nové a nové ľudské práva ustavične generovať? Ako odlišiť zásah do ľudského práva od jeho porušenia? Ako sa voči prípadnému porušeniu ľudského práva brániť?.

Charakter týchto otázok predpokladá interdisciplinárne riešenia a z toho vychádzali aj organizátori konferencie. Na odbornú diskusiu a výmenu názorov prizvali okrem filozofov predovšetkým právnikov a sociológov, ale slovo dostali aj politológovia a literárna vedkyňa. Príspevky boli rozdelené do dvoch sekcií – sekcie práva a filozofie práva a sekcie filozofie, sociálnych a humanitných vied.

Podujatie otvorila Tatiana Sedová, ktorá okrem iného spomenula, že táto konferencia je jedným z pôvodne neplánovaných výstupov projektu VEGA *K idei ľudských práv: koncepty, problémy, perspektívy*. Po úvodnom slove odznela prednáška s názvom *Otvorená textúra pojmov – klamlivý dôvod neodvratnej revidovateľnosti pravidiel?* František Gahér v nej obhajoval tézu, že otvorená textúra pojmov je sémantický jav, pomocou ktorého nemožno zdôvodniť neodvratnú revidovateľnosť pravidiel a možnosť generovať nové a nové ľudské práva; odlišil aj pojem vágnosti a otvorenej textúry, čo má zásadný význam pre právne koncepty.

V sekcii práva a filozofie práva, ktorú moderovala Erika Harris – významná politologička, odborníčka na nacionalizmus, demokratickú tranzíciu juhovýchodnej a strednej Európy, pôsobiaca v Liverpoolskej univerzite –, prezentovali svoje príspevky Eduard Bárány, Branislav Fábry, Marica Pirošíková, Martin Muránsky a Eva Smolková. Väčšina príspevkov tejto sekcie reflektovala obmedzenia ľudských práv,

ku ktorým v posledných mesiacoch došlo. Prispievatelia sa zhodli na tom, že bez ohľadu na náročný a komplikovaný problém nájsť hranicu medzi obmedzením ľudského práva a jeho porušením, je nevyhnutné rešpektovať zásadu proporcionality a predvídateľnosti pri zavádzaní obmedzení práv. Skúsenosti z Európy vyvolávajú obavy, že reštriktívne obmedzovanie práv bude trvalé, a teda je možné, že režim sa mení na menej demokratický a menej rešpektujúci ľudské práva. Odznali aj príspevky reflektujúce obmedzenosť prístupu k zdravotnej starostlivosti a vzťah medzi demokraciou a ľudskými právami.

V rámci sekcie filozofie, sociálnych a humanitných vied vystúpili Mária Bátorová, Sylvia Miháliková, Milan Zeman, Jozef Lysý, Martin Foltin a Tatiana Sedová. Témy príspevkov v tejto sekcii boli rôznorodejšie. Napríklad Mária Bátorová v rámci svojho príspevku predstavila, ako vybraní slovenskí spisovatelia dvadsiateho storočia (J. C. Hronský, P. Strauss, D. Tatarka) vo svojej tvorbe, ale aj v osobnom živote reagovali na porušovanie ich práva na umeleckú slobodu a slobodu prejavu. Sociológovia Silvia Miháliková a Milan Zeman účastníkov konferencie oboznámili s výsledkami dotazníkového prieskumu, ktorý sa realizoval v rámci projektu Výskum európskych hodnôt a bol zameraný na to, do akej miery občania na Slovensku vnímali obmedzenia práv zo strany vrcholných štátnych inštitúcií za oprávnené a ako sa dané obmedzenia, ale aj obdobie pandémie ako také, odzrkadlilo na dôvere občanov v jednotlivé inštitúcie (politické strany, prezidentský úrad, vedecké inštitúcie a pod.). Ambivalentnosť ľudských práv z rozličných perspektív tematizovali politológ Jozef Lysý a filozof Martin Foltin.

Tatiana Sedová ukončila oficiálny program konferencie príspevkom s názvom *Ľudské práva a demokracia: Problémy a otázky*, v ktorom analyzovala kontroverzie a tenzie medzi dvoma základnými prístupmi k chápaniu ľudských práv. Poukázala na asymetriu medzi prístupom, ktorý ľudské práva tematizuje ako morálne nároky, ktoré predchádzajú politické praktiky, a konkurenčným prístupom, ktorý projekt ľudských práv pokladá za produkt demokratického politického režimu.

Počas neformálnej debaty po oficiálnom programe sa prítomní zhodli, že usporiadať konferenciu k aktuálnej téme so zastúpením odborníkov z rôznych spoločenských a humanitných vied bolo produktívne a výmena názorov na problematiku ľudských práv z rozličných zorných uhlov by mohla ľudskoprávnu problematiku posunúť na novú úroveň. V tomto smere organizátori prisľúbili realizovať obdobné podujatia aj v budúcnosti.

Stanislav Spodniak